

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ БАНКУ ТА ФАКТОРИ, ЩО НА НЕЇ ВПЛИВАЮТЬ

Проблема забезпечення фінансової стійкості банків є особливо актуальною в сучасних умовах глобалізації фінансових ринків. Стійкість кожного банку забезпечує стабільну та ефективну діяльність всієї банківської системи. Тож, як фінансова стійкість, так і стабільний розвиток мають бути не лише короточасними досягненнями банку, а його стратегічним завданням. Саме високоєфективне функціонування, достатнє нарощування фінансових ресурсів і раціональне управління ними забезпечують належний рівень фінансової стійкості.

Глосарій банківської термінології НБУ визначає фінансову стійкість як стан банку, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю; постійна здатність банку відповідати за своїми зобов'язаннями і забезпечувати прибутковість на рівні, достатньому для нормального функціонування у конкурентному середовищі.

Згідно з дослідженнями Ковальова В. В. і Волкової О. Н. однією з найважливіших характеристик фінансового стану банку є стійкість його діяльності. Вона пов'язана із фінансовою структурою, ступенем її залежності від інвесторів та кредиторів.

На думку Гулакової Е. А., фінансовий стан банку є стійким, якщо суб'єкт має достатній обсяг капіталу з метою забезпечення безперервної діяльності; може в повній мірі та вчасно погашати зобов'язання, пов'язані з виплатою заробітної плати, розрахунками з бюджетом та постачальниками.

Кравченко Л. І. стверджує, що стійке фінансове становище досягається, насамперед, наявністю коштів, відсутністю простроченої заборгованості.

Шеремет О. Д. і Сайфулін Р. С. розглядають фінансову стійкість з позиції платоспроможності. Таку ж думку підтримують Абрютіна М. С. та Грачов А.В. Зокрема, вони вважають, що фінансова стійкість – це надійно гарантована платоспроможність.

Панова Г. С., Заруба О. Д., Святко С. А., Шиллер Р. І. досліджують фінансову стійкість банку з позиції ключових параметрів, що визначають окремі аспекти його фінансового стану.

В теоріях Песселя М. А., Антонова Н. Г., Захарова Н. Н., Андреева В. Г. фінансова стійкість розглядається як надійність банку, тобто здатність незалежно від термінів, виконувати зобов'язання, а платоспроможність банку – це лише зовнішній прояв його фінансової стійкості.

Масленченков Ю. С., Вітлінський В. В., Пернаривський О. В. фінансову стійкість досліджують як «відповідність (невідповідність) діяльності банку основним плановим (нормативним) узагальнюючим показникам, що синтезують характеристики економічних складових фінансової стійкості: обсягу й структури власних засобів, рівня доходів і прибутку, норми прибутку на власний капітал, достатності ліквідності, мультиплікативної ефективності власного капіталу, створення банком доданої вартості».

Шиллер Р. І. автор книги «Фінансова стійкість комерційного банку та шляхи її зміцнення» стверджує, що фінансова стійкість залежить від відповідності діяльності банку узагальнюючим нормативним показникам: норма прибутку на власний капітал, рівень доходу і прибутку, структура і обсяг власних коштів, достатність капіталу, ліквідність, мультиплікативна ефективність власного капіталу, створення додаткової вартості банком.

На думку Волкова В. В., Волкова Н. І, Черної О. М «фінансова стійкість банку – це складова характеристика фінансової стабільності, його надійності, показниками якої в свою чергу, є капітальна стійкість, ліквідність, прибутковість і ризик комерційного банку».

Отже, в науковій літературі поняття фінансової стійкості банку часто ототожнюють з фінансовою стабільністю, надійністю, ліквідністю, платоспроможністю, прибутковістю. Існуючі точки зору з приводу сутності поняття «фінансова стійкість» здебільшого протилежні, що в свою чергу свідчить про наявність багатьох дискусійних питань.

Систематизація підходів щодо визначення категорії «фінансова стійкість комерційного банку» вказала на відсутність єдиного погляду авторів. Більшість авторів представляють фінансову стійкість комерційного банку більш вузько, виражаючи її одним або двома показниками, які обумовлюють індикатори внутрішнього середовища банку. Інші вважають, що фінансова стійкість комерційного банку визначається через систему кількісних і якісних показників, що описують капіталізацію банку, достатність фінансування активів з різною ліквідністю джерелами різного строку й ступеня сталості.

На нашу думку, визначення поняття «фінансова стійкість» проявляється як якісна характеристика фінансового стану банківської установи, що відзначається достатністю, збалансованістю та оптимальним співвідношенням фінансових ресурсів і активів за умов підтримання на достатньому рівні ліквідності й платоспроможності, зростання прибутку та мінімізації ризиків, а також здатний витримати непередбачені втрати і зберегти стан ефективного функціонування.

Також необхідно додати, що на практиці абсолютно фінансово стійких банків не існує, проте кожен окремих банк має прагнути до покращення власного фінансового стану, що в кінцевому підсумку позитивно відобразиться на рівні фінансової стійкості банківської системи у цілому.

Не дивлячись на те, що проблема визначення факторів, що впливають на фінансову стійкість банку, знаходить досить широке відображення в економічній літературі, більшість авторів нехтують принципом комплексності та системності при її дослідженні.

Тому важливого значення набуває ідентифікація ключових факторів та середовищ банку – потенційних джерел порушення його фінансової стійкості.

Коваленко В.В. при дослідженні чинників, що впливають на фінансову стійкість банку, розмежовує їх на зовнішній (економічні, соціально-політичні та фінансові фактори впливу) та внутрішній (окремі показники фінансового стану та банківського менеджменту) блоки, залишаючи поза увагою серед внутрішніх чинників такі важливі фактори, як технологічні, інформаційні та організаційні.

Основна увага Майби В.В. при дослідженні факторів впливу на фінансову стійкість банку зосереджена на факторах лише мікросередовища діяльності банку, зокрема таких, як ефективність управління активами і пасивами, ліквідність, дохідність банку та рівень менеджменту.

Проаналізувавши підходи різних авторів щодо виокремлення чинників впливу на фінансову стійкість банку, вважаємо доцільним зосереджувати увагу на факторах в межах блоків внутрішнього та зовнішнього середовища з відповідною деталізацією. Під час дослідження зовнішнього середовища банку важливим є врахування факторів впливу мікро-, макро- та мегасередовища, внутрішнього середовища банку – організаційні, технологічно-інформаційні та фінансові фактори впливу на фінансову стійкість банку.

Фактори мегасередовища, що охоплюють стан світової економіки та політичну стабільність в цілому, міжнародну інвестиційну позицію країни, орієнтацію на міжнародні стандарти та стан розвитку технологій в фінансовому секторі, набувають все більшого значення в умовах інтеграції банків у світовий фінансовий простір. В цілому фінансова стійкість банку залежить від динамічних процесів, які відбуваються на національному рівні, зокрема політичних, соціальних та економічних чинників, що обумовлює виокремлення блоку факторів макросередовища. До них варто включити стабільність внутрішньополітичної ситуації країни, правову захищеність, демографічну ситуацію в країні, рівень фінансової грамотності, культури, довіри населення, а також рівень матеріального та соціального забезпечення населення.

Стійкість окремого банку варто розглядати у тісному взаємозв'язку із стійкістю банківської системи як цілісного утворення, а отже виникає необхідність виділення блоку факторів мікросередовища, зокрема кон'юнктурних коливань на фінансовому ринку, заходів грошово-кредитної політики НБУ та розвитку банківської інфраструктури.

Блок внутрішніх факторів пропонуємо розглядати в межах організаційних, технологічно-інформаційних та фінансових підгруп. До їх складу слід включити структуру фондування та капіталізацію банку, стабільність фінансових результатів діяльності банку, якість корпоративного управління та систем внутрішнього контролю, ефективність банківського маркетингу, якість системи ризик-менеджменту, інноваційну стратегію банку, рівень застосування новітніх технологій.

Отже, аналіз існуючих підходів до класифікації чинників впливу на фінансову стійкість банку в сучасній економічній думці дозволив запропонувати удосконалену структуру факторів та середовищ впливу. Останні необхідно розглядати у комплексі в якості єдиної системи, що дозволить підвищити якість управління фінансовою стійкістю банку в динамічному економічному середовищі.

Виділимо фактори, які на сьогодні загрожують забезпеченню фінансової стійкості комерційних банків: надання клієнтам недостовірної інформації; недосконалість структур, що відповідають за зовнішню та внутрішню безпеку банківських установ; недооцінка кредитних ризиків; недосконала система набору кадрів; витік внутрішньобанківської інформації.

Отже, лише банки, які зуміють вчасно виявити загрози, щоб до них підготуватись, зможуть ефективно функціонувати і забезпечити собі вищий рівень фінансової стійкості в цілому.